

ÉPÍTÉSZETI SZEMLE

SZERKESZTI: BOBULA JÁNOS.

SZERKESZTŐSÉG: BUDAPEST, VII., SZÖVETSÉG-U. 45.
 hová a kéziratok és az előfizetések küldendők.
 —✂— Megjelen havonta 2-szer. —✂—
 Kéziratokat vissza nem küldünk.

ELŐFIZETÉS:

Egész évre 8 frt. — Félévre 4 frt. — Negyedévre 2 frt.
 ✂ Hirdetések felvételnek SZIGETHI EMIL kiadóhivatalában: ✂
 VII., WESSELÉNYI-UTCA 48.

A GYORS ÉPÍTKEZÉS.

√x. A mai — nem gőzerejű, hanem villanyosság korszakban minden rohamosan halad előre. Az emberek futnak, szaladnak s nagy lihegés mellett alig marad annyi idejük, hogy kipihentessék fáradt testüket; — de mikor lefeküsznek, akkor sem pihen elcsigázott emberi burkuk; — idegesek lesznek és ennek folytán nem lehet már manapság annyi tébolydát építeni, mint a mennyire tényleg szükség van.

Elmúltak azok az idők, a melyekre még, a most sírszélén álló kortársak oly kellemesen visszaemlékeznek: a mikor még volt mindenre idő, — a tanulásra — és pedig az alapos tanulásra, — a szórakozásra, a test pihentetésére és a szellemi élvezetre.

Ezek a szép dolgok, melyekre öregjeink még visszaemlékeznek, már csak mint a múlt idők vonásai ismeretesek; azokat a mostani nemzedék már nem élvezheti, élvezni nem akarja, mit meg is fog banni, — ha egyáltalán ideje lesz a megbánásra, mert élete oly rideg és oly rövid, mint a tiszavirág. Talán nem is lesz ideje a mostani nemzedéknek a megbánáshoz jutni, mert hamarabb jut a tébolydába, mint a megbánás határvonalához.

Kiveszett a remény arra nézve, hogy a mostani nemzedéken okos tanácssal segíteni lehetne, és valószínűleg be kell várni azt az üdvös reakciót, a mely a jelenlegi kedvezőtlen állapotokat meg fogja változtatni.

Az egyesek, az egyesületek, sőt maga a korlátlan állam is, ebben a modern századvégi betegségben szenved és lázas állapota jelzi a helyzet szignaturáját legjobban. Maga az állam kergeti az embereket nem csak a lázas, természetellenes tevékenységre, hanem a — tébolydába.

Nézzük csak, hogy bánik az állam a nemzet reményével, a fiatalsággal?

Az állam már a gyerekektől oly dolgokat követel, a melyek minden körülmények között elsatnyítják a nemzedéket gyerek korában. A gyerekektől az állam olyan és annyi tanulást és tudományt követel, a mely az ember testburokját tönkre teszi; és így tulajdonképen az állam az, a mely a mostani modern társadalom embereiben az «idegességet», már a gyerekekben tenyészteti és ezen elsatnyítási procedúrának a magvát a nemzet nagy virágmezein elveti. Fokozza az állam ebbeli tevékenységét, hogy a felnőtt ifjuságtól azután olyanokat követel, a melyek vagy egészen tönkre teszik a legjobb kort, — és ez még a legkedvezőbb helyzet — vagy pedig a tébolydába vezetik légio számra az embereket.

Az iskolákban tanítanak mindenkit mindenre; ezt pedig teszik, az állam rendelkezése folytán, reggeltől estig és egész éven át, két hónap kivételével; de hogy ezt a két hónapot valahogyan ne lehessen a test pihentetésére fordítani, a mindenható állam e két hónapra elviteti a fiatal, legjavakorúbb embereket a katonasághoz mindenféle haszontalan dolgok elvégzésére, a melyek még a legellenállóbb testet is lecsigázzák.

Ez az állam által inaugurált, lázas állapot viszi az embereket a rohamos munkára, mely kizárja nemcsak a művészetek ápolását, hanem lehetetlenné tesz minden természetes létezetést, sőt a fejlődő nemzeteknél előidézti a cháoszt....

Lázas és rohamos tevékenységnek kell tulajdonítani a városok keletkezését is, a melyeknél a művészet már csak napszámos munka számba vehető manapság. Nem a régiek módjára keletkeznek a mai korban a városok és a városnegyedek.

A régiek adtak az ilyen alkotásoknál valamelyest a művészetre is. A modern

állam erre rá se hederít. Azt hiszi, hogy néhány kép megvételével eleget adózott a művészetnek. No, meg az által is vél eleget tenni a művészet iránti kötelességének, hogy az ezredéves műemléket megrendeli, mint akár csak egy pár csizmát.

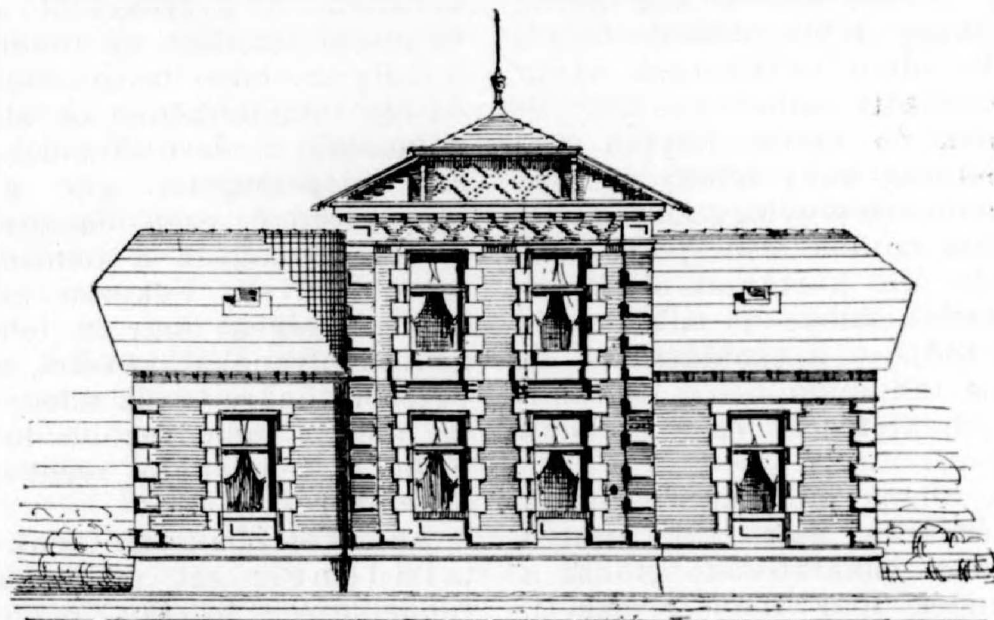
Bezzeg nem így cselekedtek a régiek! Eltekintve a műérzékkel bíró HADRIAN császártól, a ki maga is művész volt, hanem azok a császárok is, a kik csak a hadászatnak és háboruszkodással összekötött hódításoknak éltek, mint pl. TRAJÁN, szintén nem zárkóztak el ama szükség elől, hogy az általuk megalkotandó műveiket művészetileg kell kiképezni, mert volt bennük szükségleti érzék a művészetek iránt. Tették pedig ezt a háborúk köze-

az építkezéseket néhány hónappal ez előtt kezdték építeni és a honvédelmi miniszter katonásan «meghagyta az építőknek, hogy az építkezést augusztus elsején okvetlenül fejezzék be». A lázas kor zsurnalisztikája pedig rögtön hirdeti, hogy «a pompás «paloták» felemeltettek».

Igy «emeltetnek» nálunk államilag a «pompás paloták!»

Hogy minő művészeti alkotásokat lehet ezeken a «palotákon» véghez vinni ilyen rövid idő alatt, azt minden ép eszű ember elképzelheti magának.

Ha meg is engedjük, hogy a mai kifejlett technikai viszonyok között gyorsan lehet építeni, hanem azt már kereken kell

95. HACKHOFFER JÓZSEF CSALÁDI HÁZÁNAK HOMLOKZATA.

pette, a mint azt számos római gyarmat romjai kiáltólag mai napig is hirdeti.

Nálunk pedig még a legnagyobb béke idején sem gondolnak a modern állam férfiai, az általuk megalkotandó műemlékek művészeti kiképzésére, mert — nincs meg bennük az érzék a művészet iránt. Nem is vindikálják, hogy az általuk emelendő épületek műemlékek legyenek, hanem legyenek azok csak pillanatnyi szükségleteket kielégítő olyan barakszerű, otromba fészker alkotások. Kiadják egyszerűen a parancsot: ennyi és ennyi nap alatt fel kell építeni a baraképületet és ezzel — punktum.

Ilyen parancsot adott ki a honvédelmi miniszterium: A hadapród iskolákat meg kell tervezni két hónap alatt és hatnyolc hónapon belül fel is kell azokat építeni az ország különböző részein. Ezeket

tagadásba vonni, hogy ilyen rövid idő alatt tökéletes művészi alkotást lehessen teremteni, annál kevésbé pedig műemlékeket alkotni. De bátran állíthatjuk, hogy a lázas sietséggel «felemelt pompás paloták» pusztán építési szempontból is tökéletesek lehessenek.

Már most mit szóljunk a magán emberek lázas, gyors építkezéseikről, mikor az állam, melynek első sorban kötelessége lenne a művészetet előre vinni, — ilyen eljárást követ? Nos, az ilyen páriákat a mindenható állam mandatáriusai megrendszabályozzák. Pedig a leghelyesebb rendelet az lenne, ha az állam legelső sorban maga járna jó példával elő. De ha az állam katonás, erőszakos rendeletekkel forszirozza a lázas, gyors építkezést, akkor az csak állami buzdítás arra, hogy mások is így cselekedjenek,

a miből azután az a sok építkezési szerencsétlenség is következik, mely ellen a kereskedelmi miniszter legutóbbi napokban indítatva érezte magát, tenni valamit.

Ha a mai kor lázas állapotát valamely téren meg kell szüntetni, akkor az bizonyára az építészeti és építési tér. De itt az államnak kell előljárni, mint mondtuk, jó példával, nem pedig még uszi-

tani az embereket az ideges rohamosságára.

Egyszer egy okos ember azt mondotta, hogy «az építőművészet sem nem kötéltáncosság, sem pedig nem puskapufogatás».

Szellemileg nemcsak, de anyagilag kel-
lene ezt különösen nekünk megszívelni.

Igen ám! csak hogy ehhez kell tudás és nemes érzék, a mely egyedül képes a művészetet megteremteni!...

A BELVÁROSI TEMPLOM ELTOLÁSA.

Irta: B. T.

Jelenleg, hogy az eskütéri-híd építésével felmerül a hidfő előtti tér rendezésének kérdése, nem lesz érdektelen, ha egy külföldön élő hazánkfia ajánlatát ismer-
tetjük. HORVÁTH GYULA, csikágoi építész, ajánlatot óhajt beterjeszteni a belvárosi plebániatemplom eltolása tárgyában.

Kívánatosnak tartjuk ezt egyrészt azért, hogy ezen történelmi emléket ne kelljen lerombolnunk és fenntarthassuk az utókor számára, — másrészt azért, hogy végre valahára élő példával bizonyíthassuk be a nagy közönségnek, hogy a házeltolások mennyi előnnyel és megtakarítással járnak.

A belvárosi plebániatemplomnál hely van elég, a hová azt el lehessen tolni, nem úgy, mint a Dréher háznál, melyre HORVÁTH építésznek hozzánk intézett leveléből a következő mondanivalói vannak.

«Sajnálatos, hogy a vélemények eltérők abban, hogy nincs hely hová tolni a Dréher házat, — mikor a terv az, hogy az épület kevésbé értékes hátulsó részét levágva, az elegendő helyet ad a megmaradt frontnak. Minden előítéletől ment szemlélő előtt csakis az állhat tisztán, hogy sokkal kevesebbe kerül, az épület aránylag sokkal értéktelenebb hátsó részét lebontani és azt egy tűzfalal elzárni, mint lerombolni a drága homlokzatot és az egész épületet újra felépíteni. Azonkívül megtakarítás történhetik az által is, — a mely pedig nem kis összegre rúg, — hogy az egész idő alatt, tehát az eltolatáskor is, az épület fennálló részén

lévő lakások és boltok lakhatók és használhatók.

Nem szabad elhanyagolni azt sem, hogy az épület ily módon való eltolása sokkal kevesebb időt vesz igénybe, mint annak felépítése. Ha mindezen körülmények tekintetbe vétetnek, lehetetlen, hogy arra a meggyőződésre ne jussunk, hogy az ily módon ajánlott eltolatás olcsóbb, mint az épület lebontása és újraépítése.»

Eddig HORVÁTH kartársunk levele. Ajánljuk ezt a hivatott és érdekelt közegek figyelmébe és kívánjuk HORVÁTH-nak, hogy több szerencse kísérje ajánlatát a belvárosi templom eltolatásánál, mint a mennyi kísérte előbbi ajánlatát.*)

*) Mi is óhajtjuk, adassék alkalom kellő anyagi biztosíték mellett, az ilyen úttörő műveletre nálunk. Méltányoljuk ugyan az általunk ismeretlen munka kivitelénél a legmesszibb menő óvatosságot és az ebből kifolyó kellő anyagi biztosíték nyújtását. De ha ez utóbbi teljes mértékben megadatik, akkor nem látjuk be, hogy miért ne engedtetnék meg a felajánlott munka végrehajtása? A magunk részéről HORVÁTH kartársunkkal szemben csak azt a kérdést vetjük fel: vajjon számításba veszi-e azt a körülményt, hogy a mi épületeink nem bírnak vasvázzal? — hogy a mi épületeink, különösen a régebbek, s így a belvárosi plebánia is, vegyes falazatuak? Az ilyen épületek nem képeznek egy, alulról felfelé és oldalvást összekötött egészet, hanem azok száz és ezer darabból összealkotvák, melyeket nyugodt helyzetükben a jó és rossz összekötő építési anyag tart együvé. Szívesen vennék HORVÁTH kartársunk erre vonatkozó s z a k s z e r ű véleménynyilvánítását, mely bizonyára hozzá járúlna ahhoz, hogy embereink nem idegenkednének a merésznek — talán csak — látszó nagy házak és templomok eltolatásától.

A SZERK.

MŰVÉSZETI VISZONYAINKRÓL.

Irta: ISTVÁNYFY GYULA.

Minden mulandó és értékében gyorsan veszendő a mi nem eredeti. Eredeti pedig csak az a művészet, a mely nemzeti, a mely a fajának bélyegét viseli, a melynek lelke, tartalma a nemzeti genius.

A legközvetlenebb művészet, a mely mindig szemünk előtt van, az építészet. Ez az egyetlen, a melynek kettős a hivatása: az ideális, szép szolgálata mellett, midőn külső formáival, környezetének harmonikus együtthatásával finomítja lelki világunkat, izlésünket; a célszerűség, a reális világunkat is formálja, nemesíti.

A hol a művészet a nemzeti érzésből táplálkozik s az eredeti nemzeti, faji jelleget tükrözi vissza, ott egészséges állapotok vannak a nemzet életében is; a hol teng, vagy divatból, másolgatásból nagyzol, — ott nincsen rendben az állapot.

Úgy látszik nemcsak az egyes emberek életében, de a nemzetek életében is meg van a sorsnak az a különös játéka, hatalma, a mely típusokat hoz létre, a mely bár lényegében az, a mi a másik s mégis oly elütő más külső és belső formájában egyaránt.

Miért mondjuk: ez igazi francia, zsidó stb. típus? sőt egyes családokban is kifejlődik a családi típus. Külföldön ha járunk, egyes városok külső képe, okmányoknál hatalmasabban beszél multjáról; építkezései révén hirdeti történelmét, izlését. Elöl jár fővárosa, a mely mint szive központja, az izlés vérkeringését szabályozza, intézi.

Vidéki városai, mint a környék emporiumai, sajátos, eredetiséggel fejlődnek mint típusok, a nemzeti faji típusban.

Ez meg van majd mindenütt a világon; csak fájdalom mi nálunk, itthon szép Magyarországon van másképen. Sem fővárosunknak, sem vidéki városainknak nemzeti magyar faj típusa nincsen. Nem idegen nevű kereskedőink cégtáblája, nem majd mindenütt jelen levő idegen szó az oka ennek, de egyes egyedül vezetőink művészeti dolgokbani neveltlensége. Tanulunk iskoláinkban mindenfélét, tücsköt, bogarat összevissza, de lelkünk nevelése, izlésünk kifejlődése teljesen műveletlen marad; sőt talán még az eredeti (tanulatlant) naiv izlés is elneveltetik iskoláinkban.

Túltömött iskoláink, berendezése egész

az egyetemig föl, izlésünk rombolására tör. Fővárosunk művészetével, e modern bábéli zűrzavar, a hol folyton utcát fúrnak, épületet bontanak, hogy újra építve ismét bonthassanak, — a minta.

Mikor ilyen a főváros, mint minta, minden karakter nélküli zavar... olyan a vidéki város is, olyan a környezete is. Fővárosunk kaszárnyák tömkellege, levegő, világosság egy oly lukszus árú Budapesten, a mit drága pénzen sem lehet megszerezni; lakásaink tömlöcök, a hova csak hálni járunk. — Kinek van otthona a hol igazán otthon érzi magát a család? Angliában az utolsó családos napszámosnak meg van a home-ja, az éves otthona, a hova fáradt teste, lelke vágyik, — a hol csend, egészséges, kellemes környezet, izlés fogadja. Nem pajtában laknak ott az emberek, mint nálunk annyian, egy-egy kis sötét lyukban, össze zsúfolva, hogy csoda számba mehet, hogy még több kórház, még több temető nem szükséges mint a mennyi már is van mindenfelé. Ott családos ember 4 szobán alól nem lakhatik, a legszegényebb sem. Két szoba földszint, két hálószoba fennt. Közlekedése hihetetlen olcsó egész Londonon keresztül, pedig az egy jó nagy falu; 1 penny = 4 krért mehet otthonába az ember. Terjeszkedik, mert így távolság nem létezik; ott a vízi útja, földfölött, földalatt kitünő (?) A szerk.) közlekedése. A társadalmi réteg nem zavarodhatik így annyira össze, mint minálunk, a hol a dúsgazdag étvágytalanságát orvosoltatja s szomszédja egy darab száraz kenyérért imádkozik éhében.

Mindenkinek meg van ott helye, otthona a földön is, nemcsak halála után mint minálunk. Az intéző körök gondoskodnak, hogy a társadalmi rétegek természetesen alakuljanak s a köz-jól-érzés meg legyen. A szegény is otthon van s jól érzi otthonában magát.

Keresetének megfelelő áron megszerezheti otthonát, pl. az említett szegény 4 szobás lakásért fél annyit sem fizet évi bért, mint nálunk az egyszobást bíró.

Aztán a lakás milyen kényelmet nyújt ott! a háló szoba arra van építve, hogy az legyen valóban, — a falak mentén, a falba készített szekrény fölöslegessé teszi, hogy kiköltözködéskor hámbárokat cipeljen

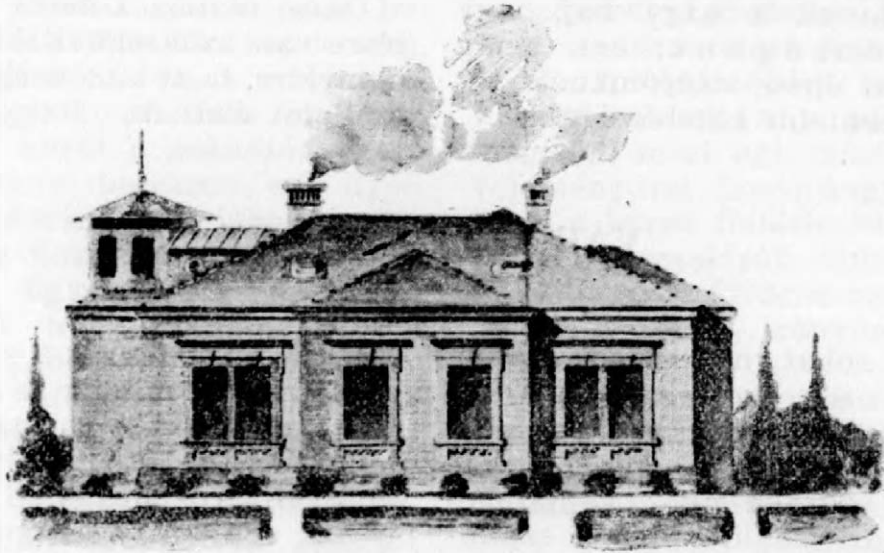
a lakó magával, de az építész figyelme kiterjed minden apró kényelemre; az izlés-sel párosult célszerűség minden kis motívuma érvényesül a lakásokban.

Nálunk gipsz izléstelenségek cafrangjai ámítják a külszemlélőt az utcáról, s ha belépünk a kaszárnya palota belső részeibe, bűzös levegő és világosság nélküli lyukak fogadnak.

Csoda számba mehet, hogy minálunk valaki, szerényebb anyagi viszonyok között élve, így még annyit is érdeklődhetik tudomány, művészet, szóval szellemi élete iránt. Kinek lehet minálunk csendes dolgozó szobája, a hova örömmel látogathat el a múzsa is?...

Itthon vagyunk-e? Fővárosunk rohamosan épült, idegen minták után nemzeti alapon.

szerint vannak berendezve, erre is nagyjából. Nem bírnak eljutni a kultúra verőfényébe. Mit ér nálunk a tehetség, a vágy, hasznos szolgálatokat tenni a közérdeknek. Hisz ha valaki merészkedik, vagy elég naiv, egy eredeti eszmével elő állni, rendesen hivatalból agyon ütik, lehetlenné teszik. Nem a szeretet, de az irigység, a féltékenység mindenben a mozgató rúgó minálunk. A külsőség az üres cicoma, a nagyozás alapján lehetlenné tesz minden eredetiséget. Iparunk, művésztünk csak a gazdagok részére van berendezve s intézve. A szegényebbnek plakát kiállítást rendezünk. A nép alsó rétegének művészetét teljesen elhanyagoljuk; minálunk a kultúra épületét a tetőzeten kezdjük építeni üvegből s más törékeny anyagból; csoda-e aztán, ha folyton

96. UPRIMNY JULIA CSALÁDI HÁZA.

A kulturának ápolása meg idegen fogalom minálunk, s a mi kevés történik ez idényben, az is divatból jött létre, nem a nemzeti szükséglet eredménye.

A főváros kaszárnya tömbökkel épít be minden kis lépést.

Ezt utánozza a vidék, hisz évek óta a vidéki városok minden pénzüket és hitelüket kaszárnyák építésére fordítják. A csinosodás iránt az érzék hiányzik mindenfelé. Megyeházat, városházat pazaran emelnek; de otthona? még a vagyonos embernek is ma még mindig oly százalmasan célszerűtlen és nemes értelemben vett dísz nélküli, mintha se művészet, se izlés nem állna rendelkezésére. Talán nem is állnak, egyebütt a nagy szellemek; művészek csinálják az izlést; minálunk hivatalból intézik a művészet sorsát.

Városaink csak a legégetőbb szükség

össze-össze dül. Az iparművészetet, képzőművészetet költséges luxusként mutatjuk be, nem hogy vágyat gerjesztenénk a népbe s érdeklődést irántuk, de elidegenítjük s az irigység emocióit ébresztjük fel a művészetek iránt.

Valóban páratlan esemény, hogy Szegeden városi képtár lesz, az első magyar képtár, Budapesten kívül, mert a nagy-szebeni régibb keletű.

Reméljük a hazai magyar nemzeti művészet gyűjteménye lesz nem internacionális, mint a budapesti. Lesz talán egy magyar képtárunk a hazában, a melybe bátran küldhetünk idegent, a ki hozzánk jön a magyar művészetet megnézni...

Irodalomra, tudományra, művészetre legnépesebb városainknak sem telik — dicséret a ritka kivételnek.

Egy főispán és polgármester beiktatá-

sára ezeket pocsékolunk; a magyar színeszet nyomorog ott is a hol hajlékot állítottak neki; a magyar képzőművész nyomorog — s belátva, hogy hiába küzd, idegenbe vándorol s a német — még tropikus vidékek vándor truppjai orfeumainkat ugyancsak érdeemesnek tartják felkeresni s itthon vannak, találván hálás publikumot.

Jól tudjuk, hogy ma reális az emberek világnézlete, fölfogása és törekvése. Ilyen a kor, hát ilyenek a viszonyok is. De intézőink felelőssége hatalmas, nagy s meggondolhatnánk, hogy az egyoldalú fejlődés következménye a másik és a többi oldal fejletlensége és elzsibbadása. Mert nem az a hibánk, hogy nincs irodalmunk, hogy nincs tudományunk, nincs művészetünk, mert az mind meg van annyira, hogy sok híres külföldi egyetemnek, akadémiának is jut belőle, de az a nagy baj, hogy nincsen közönségünk; ezt pedig teremteni, nevelni épen intézőinknek elodázhatlan, legszentebb kötelességük.

Iskoláink nem nemzeti szükségleteknek, maguknak tanítanak ki bennünket, de Európának, mintha az lenne összes emberi hivatásunk mint fajnak, hogy eredetiségünket levetkőzve, csak az idegent ápoljuk, átültessük kulturánk egész vonalán. Ez csak a tudós hivatása lehet, a ki meg is ismeri, hogy összehasonlítani képes legyen a sajátját az idegenével, de vétkesen elhibázott dolog vezetőinktől, folyton másoltatni.

Hogy az idegenben sokkal tökéletesebbet talál valaki, az nem fontos dolog a tömegre nézve. De hogy egész nemzeti faji eredetiségünket kiirtsák, az idegen példák folytonos előtérbe tolása által s mintegy gyártsunk közönséget más nemzetek szellemi élete számára: ez oktalan-ság, mert haszon nélkül van s a magunk kifosztásával és művészi törekvéseink termő talajának elsikkasztásával jár.

Okos, alapos, komoly oktatásra és vezetésre van szükségünk kizárólag és magyar nemzetre, hogy közönsége legyen a magyar szellemi életnek.

VÁROSHÁZ ÉPÍTÉS.

Irta: B. H.

A városházán sokat, nagyon sokat számítanak. Ha a sok számításnak még sincsen eredménye, annak egyszerű oka, hogy rosszul számítanak s nem azt számítják a mire szükség van. Legújabbán a mérnöki hivatalt szállta meg a számítási kedvtelés. Egy csomó mérnök már több mint egy hónapja naphosszat számít s valószínűleg keresztül fogja számolni az egész nyarat, a mikor a mérnök embernek más dolga volna.

A Károly-kaszárnya telkének a szabályozási tervére irt ki a főváros pályázatot. A pályázati föltételekben kimondották, hogy a pályázónak a terv végrehajtásának a költségeit nem kell kiszámítania. A kikötés szokatlan volt, mert terv és költségvetés eddig mindig egy anyaméhben született. A középítési bizottságban meg is kérdezték, hogy miért választják el az ikertestvéreket. A középítési igazgatónak a válaszában, hogy a tervezők költségkimutatását úgy is újra át kell vizsgálni, a mi épen annyi munka, mint új számítást csinálnak, a középítési bizottság megnyugodott s rábizta a számítást a mérnöki hivatalra.

Julius tizenötödikéig — a pályázati idő lejártáig — negyvennyolc tervet adtak be.

Másnap hozzáfogtak a számításához s azóta számítanak mindig s számítani fognak talán még akkor is, ha a mérnöki hivatal már beköltözött a Károly-kaszárnya helyén épült újvárosházába. S az egész számítás, a mit egy egész sereg mérnök hónapokon át végez, teljesen fölösleges, haszontalan munka.

A pályatervek között van akárhány olyan kezdetleges szárnypróbálgatás, a melyért kár volt a papiros, a melyre rajzolták. Minden jóizlésű műszaki ember az első pillanatra látja, hogy nem lehet azokat a terveket megvalósítani még akkor sem, ha a tervező mellékelte volna az egész költséget. Hanem azért a mérnöki hivatalban egy hétig is elszámolnak ilyen terven. Számítgatják, hogy mennyibe kerülne a tervnek a végrehajtása — ha egyáltalán végre lehetne hajtani. Arra azonban nem gondolnak, hogy ez a számítás mennyibe kerül, hogy micsoda nagy összeget emészt meg a számítással foglalkozó tisztviselők fizetése, mennyi sürgős dolog marad el, mert a mérnöki hivatalban a FRANK MÓRIC-ok divatja járja. S ha egy, vagy két olyan terv volna, a melyet a franciáktól teljesen függetlenül

már műszaki és szabályozási szempontból ki kell selejtezni, nem szólanánk. De a pályaműveknek több mint a fele olyan, hogy a zsüri az első pillanatra a sarokba dobja. Az összes pályatervek között nincsen több mint husz olyan terv, a melylyel érdemes komolyan foglalkozni.

Ha komolyan vették volna a pályázatokat a városházán, ha ismernék a takarékos gazdálkodást, könnyen megoldották volna a kérdést. A zsüri kiválogatta volna azokat a terveket, a melyekkel műszaki és szabályozási szempontból komolyan foglalkozni érdemes. A selejtes munkát félretéve csak a komolyan vehető tervek költségét számították volna ki. Így elkerülték volna a hónapokig tartó fölösleges számításokat, nem vesződtek volna a selejtes, rossz tervek költségkimutatásával.

De még egy nagy előnye lett volna a selejtezésnek. A zsüri tagjai minden befolyástól menten, állapították volna meg, hogy melyek azok a tervek, a melyekkel komolyan lehet foglalkozni. Nem tolakodik meggyőződésünk körül a számítás. Mert az bizonyos, hogy a belváros egy ilyen jelentékeny részének, századokra szóló szabályozásánál a pénzügyek csak másodsorban jöhetnek figyelembe. Vagy van elegendő pénzünk a jó szabályozásra s akkor nem irányadó a költség, vagy nincsen elegendő pénzünk, akkor pedig várjunk, a mig lesz, de rossz szabályozást ne csináljunk.

A mérnöki hivatalban a költség-számításhoz minden egyes terv leírását mellékelik. A zsüri tagjai tehát egy egész kötetet kapnak a kezükbe s alig akad közöttük olyan, a ki lelkiismeretesen végigböngészi. De ha csak a komoly tervekről csinálják meg a költség-számítást és tervleirást, a zsüri tagjai sem vesztegetik

idejüket a selejtes munkákra, hanem sokkal komolyabban végezhetik a jó tervek kritikáját.

Csodálatos, hogy a mérnöki hivatal vezetősége mindezzel nem volt tisztában s annyi fölösleges munkát végeztet a mérnökökkel is, meg a zsüri tagjaival. Csak egy magyarázata van a haszontalan nagy munkának. A költség-számítással, de különösen a tervleirással a mérnöki hivatal megakarja kötni a zsürit szabad mozgásában. Irányt akar adni a zsüri gondolkodásának s így mindenható befolyást kíván gyakorolni a zsüri tárgyalására és határozatára. Mert akármilyen tárgyilagos is a leirást szerkesztő mérnök — a ki majdnem az összes pályázókat ösmeri, mert nála adták be a terveket — lehetetlen, hogy a leírásba bele ne vigye a maga szubjektív véleményét, műszaki meggyőződését. Lehetetlen, hogy egészen más-ként ne ismertesse a tervet, a mely szubjektív meggyőződése szerint a műszaki követeléseknek s a pályázat érdekének megfelel, mint egy másikat, a mely az ő véleményével homlokegyenest ellenkezik. S ez a leírás föltétlenül korlátolja a zsüri szabad tárgyalását. Már pedig nem azért küldött ki a főváros zsürit, hogy a mérnöki hivatalból irányítsák a zsüri meggyőződését.

Úgy tudjuk, hogy a mérnöki hivatalban a nagy munkának még meglehetősen a kezdetén vannak. Hagyják hát abba a céltalan munkát. Hivják össze a zsürit, hogy válogassa ki azokat a terveket, a melyekkel érdemes foglalkozni. Azoknak a számítását csinálja meg a mérnöki hivatal, a leirást pedig egészen hagyja el s a tervek megítélését bízza a zsüri tagjainak szabad meggyőződésére és ítélet-képességére.

GIANNICOLA

GIANNICOLA DI PAOLO PERUGINO-nak kitüntetett tanítványa volt. Città della Pieve-ben született. 1493-ban már mint önálló művész szerepel, midőn a perugiai tanács étterme számára az utolsó vacsorát megfestette; valamint egy másik képet a Camera del Capo Ufficio számára. Mindkettő nyomtalanul eltűnt.

GIANNICOLA hajlékony tehetség volt. Az iskola szabályai szerint fejlődve, leg-

korábbi műveiben PERUGINO-ra emlékeztet; azonban nem hamar ismerte föl helyzetének előnyeit. Később megismerkedvén ANDREA DEL SARTO irányával, könnyedén átment annak ösvényére, sőt képes volt ó umbriai nézeteit velencei modorban előadni.

Perugiában a S. Domenico Minden-Szente-kápolnájában van egy temperával festett oltárkép természet-nagyságú alakokkal, mely ugyanott a

gyűjteménybe került. A kompozíció két csoportból áll: a mennyei csoport központja KRISZTUS, oldalán MÁRIÁ-val és JÁNOS-sal, valamint éneklő angyalokkal; a másik földi csoport 14 szent alakját ábrázolja, kiknek közepén SZT. PÉTER foglal helyet.

E műizlése minden kétséget kizárólag kedvező. Ugy fölfogásban mint előadásban, formában és színben, valamint az egésznek hangulatában az iskola szelleme nyilvánul; azonban a szokásos beállítás és mozdulatok szolgálai utánczása nélkül. És ha az egyes alakok emlékeztetnek is PERUGINO alakjaira, mindnyájan a maguk lábán állanak, fejüket kifejezésteljesen, jellemzően és szépen föntartják. A leggyöngébb a KRISZTUS alakja; a zenélő angyalok raphaeli benyomás szüleményei. Virágzó, meleg hússzin párosul a stilszerű rajzzal és találó kivittel, sőt még az ellentétek is harmonikusan egyenlítik ki egymást.

Ugyaneme templomból származik a művésznek a gyűjteményben lévő másik képe MÁRIA, JÁNOS, MAGDOLNA és SEBESTYÉN alakjaival. Eredetileg egy feszület oldalképe volt; — helyes arányok és jó rajz által tűnik föl.

Sajátos, új modorban produkálja magát GIANNICOLA a perugiai S. Martino egyik festményében, a melyen a védszentet, mint irgalmas lovagot ábrázolja, a mint ifjú lovagtársaival lovagolva, az úton talált rongyos koldust szétvágott köpenyébe öltözteti. A legenda eme jelenete sok elevenséggel és igénytelen természetességgel van előadva, melylyel épen ez ok-

nál fogva csupán a lovag feje fölötti aureola áll ellentétben. Egy mozdulat sem hasonlít a PERUGINO mintáira, csupán a zenélő angyalok jelzik a RAPHAEL fölfogását. Sajnos, hogy a festmény felső része erősen sérült állapotba jutott. Eme templom freszkóban festett főoltárképe is GIANNICOLA műve. Tárnya: MADONNA a szabad ég alatt, ölen a gyermekkel; mellettük SZT. LŐRINC és JÁNOS evangélista. Az iskola MADONNA ideáljat ez esetben a fitos orrú, magas homlokú, semmit mondó leányarc helyettesíti. A festmény rajza lágy, modellációja hatásos, színei melegek és erőteljesek.

1515-ben GIANNICOLA a Cambio egyesületétől megbízatást nyert, hogy a váltótörvényt szék kápolnáját kifesse, mely megbízatásának a művész később és csak részben felelt meg.

A mennyezet közepén trónol az ATYAI ISTEN angyaloktól és szeráfoktól környezetten. A többi boltozatmezőkben az apostolok, evangélisták, templomatyák és négy szent van freszkóban festve. A falmezők lunettjei az oltárképpel kapcsolatban Keresztelő SZENT JÁNOS történetét ábrázolják. E képek átlag nem sok műértékkel bírnak.

Ez időn túl GIANNICOLA annyira megváltoztatta irányát, hogy a perugiai P. Tommaso templomban lévő oltárképe úgy fölfogás, mint kivitel tekintetében annyira velencei jellegű, mikép alig ismerhető föl benne a korábbi perugiai festő.

Az Assissi melletti Petriguano parochiáján látható még GIANNICOLÁ-nak egy MADONNÁ-ja.

LO SPAGNA.

GIOVANNI DI PIETRO, a kit LO SPAGNA néven neveztek, származására nézve spanyol volt. Magánélete teljesen ismeretlen. Csak annyit lehetett megállapítani, hogy miután négy évet töltött Spoleto-ban, 1516-ban a polgári jogot a maga és fiutódjai számára megnyerte; ott megnősült, a tanácsba fölvétetett és 1517-ben az ottani festő-céhbe előljáró gyanánt választatott meg.

PERUGINO valamennyi tanítványa közt

legközelebb állt RAPHAEL-hez SPAGNA, minek következtében több művét neki tulajdonították. Ez történt legelső sorban egy vászonra festett vízfestményével, mely a keleti bölcsek-et ábrázolja; eredetileg a Spoleto melletti a S. Pietro in Ferentillo apátságban volt, honnan a tulajdonos ANCAJANI család 1733-ban Spoleto-ban lévő kápolnájába vitették át, miután egy másolattal pótolta helyét. 1825-ben került Rómába, a hol erősen

megrongált állapota dacára 1833-ban a porosz király költségére, mint RAPHAEL műve, magas árért megvásároltatott a berlini múzeum számára, a hol azonban nem nagy örömet szerez bírása, és a múzeum egy elzárt mellékszobájában van elzárva.

A kompozícióban a gyermek meztelenül fekszik a kendővel borított földön, vánkos van feje alatt és jobb keze mutató-ujját jelentősen szájához illeszti. Balról imádván térdel előtte MÁRIA két angyallal, míg ugyanazon oldalon, egészen az előtérben áll JÓZSEF, komor, kedvetlen arccal nézvéen maga elé. A jobb oldalt a bölcsök csoportja foglalja el és mint legidősebb, térdelve nyújtja át ajándékát.

A beállítás és mozdulatok keresett tetszetősége ugyan ellene szólhatott volna annak, hogy e képet RAPHAEL-nek tulajdonítsák, a melynek még néhány variense szerepel, többek közt az úgynevezett MADONNA della Spineta, mely a Vatikán gyűjteményébe került. Ebben meglepi a nézőt a kiöltöztetett, szentimentálisan néző pásztorok és a semmitmondó arcú anya és angyalok mellett a szép világos színezés a tiszta hússzín, a gondos, finom rajz és a pontos természeti tanulmányok alkalmazása.

Harmadik ilyen műve PERUGINO neve alatt szerepel a Louvre gyűjteményben; címe: KRISZTUS születése, mely a MADONNA della Spineta-nak tökéletes másolata. 1811-ben a francia báró DE GERANDO Perugiából vitte Párisba, a hol örököse 1843. évben 25.600 frankért a Louvre számára adták el. A hozzája tartozó «A tyáisten az angyalok kara között» Perugiában maradt és annak gyűjteményében őriztetik. 1507-ben SPAGNA átvette a megbizást, hogy a Todi melletti Monte Santo-templom számára 200 aranyért a norni-i S. Girolamo oltárképének hű mását festi meg. A szerződésnek eme pontja szolgáltatott okot arra, hogy a norni képet is SPAGNA művének tartották. E mű jelenleg a municipál-palotában van elhelyezve. Tárgya: Mária ünnepélyes megkoronáztatása. Az egész művön érezhető a XV. századvégi flórenci jelleg és DON GHIRLANDAJO tanítványát sejteti a szerzőben. Pompa, fény és az alakokban való gazdagság — de nem valódi műérték, vagy vallásos hangulat bírhatta rá a Monte Santo egyházi előljáróságát, hogy eme festményt minta gyanánt sze-

melték ki és bizonynyal SPAGNA finomabb érzéke és alaposabb tudása okozta, hogy a kivitel néhány évig el lön odázva.

Eddig elősorolt műveiben szorosán ragaszkodott PERUGINO irányához. Hogy azonban PINTURICCHIO is befolyásolta őt, azt a perugiai S. Girolamo dei Loccolanti oltárképe is mutatja, a vidám tájkép keretében, a szabad ég alatt ülő MADONNA in trónóval.

Későbbi származásra vall ama freszkóképe, mely eredetileg a Spoleto hercegi palotát ékesítette; 1800-ban levéteztett a falról és nyilvános palotában helyeztetett el. Tárgya: MADONNA a gyermekkel. E műben SPAGNA egy látható lépést tett a jellemzés és hangulatfestés által. A formák teljesek és szépek és bárha a mozdulatok nem igen kifejezők, előnyük a keresetlen természetesség; izlésesek és egyszerűek a ruhák, melyek redői stílszerűen vannak rajzolva. Jellemzően nyilvánul e helyen a művésznek inkább RAPHAEL, mint PERUGINO felé hajló tehetsége, mely szerint az arcok sokféle egyénisége a jellemek különféleségét teszi érzékelhetővé.

SPAGNA legnagyobb függő képe az, melyet a norni-i minta után festett.

Ezen kívül még többféle megbizátása volt Todi-ban. A dómban festett számos festmény közül csupán egy Szent-Háromság töredékei maradtak meg, a második oltár fölött balra.

Bár fölséges és gazdag a todi-i nagy festmény: MÁRIA megkoronáztatása még is művészetének magasabb fokát mutatja be, kevéssel annak befejezése után készült freszkó képben, mely MÁRIA mennybemenetelét ábrázolja a Trevi melletti S. Martino halotti-kápolnájában. Mindamajó tulajdonságokat, miket a művész PERUGINO-tól tanult, e helyen alkalmazta annak hibái nélkül. RAPHAEL-től pedig az érzelmek bensőségét és igazságát, az egyszerű és mégis természetes motívok megválasztását kölcsönözte, annak sajátos formái nélkül; és így lett ő azzá, a mivé saját tehetsége által lennie kellett: az umbriai festő-iskola szellemének tökéletes kifejezője.

Kiemelendő mindenképp följött a MADONNA nemes, nyugodt tartása, szelid, szellemes szépsége, a kedvesség és üdvözült öröm a cherubfejecskékben, melyek a mandosla gyűrűjében övedzik. Mily mélységes, igazi fölmagasztosulás nyilatkozik meg a földön térdelő Szt. JEROMOS, JÁNOS, FERENC és

LEO minden vonásában, mozdulatában, és tekintetében!

Pazar fényben ragyog a foligno i égbolt a nyájas tájkép fölött, melynek háttérében van Foligno város. E mű 1512-ben készült, mint az előtérben följegyzett évszám mutatja.

Az ORSINI-család által alapított Cappella S. Giovanni e Gesu (az assisi-i S. Francesco alsó templomában) oltárképe: a MADONNA in trono MCCCCXVI. évszámmal egy igen szép mű, mely kivált az erőteljes, harmonikus színei és arányos hússzínei által kelt föl-tünést; azonban csökkenti előnyös hatását a PERUGINO, RAPHAEL és a művész saját iránya közötti ingadozás.

Norchiában, Urbino mellett a S. S. Annunciatá számára, SPAGNA egy nagyméretű MADONNA in tronót festett, számos szentnek környezetében; ragyogó, erőteljes, vidám és kellemes modorban előadva, mint az jelenlegi, jól konzervált állapotában is látható.

Spoletóban, a hol a művész letelepedett, valamint környékén tevékenységének és tanító-mesteri befolyásának számos bizonyága található, — sajnos — a legrosszabb állapotban. Ilyen a S. Maria della Stella convent MADONNA in tronója; ugyanolyan a S. Ansanó hasonló tárgyú képe. A város gyűjteményében van egy pápai cimere angyalokkal és allegorikus alakokkal, melyek RAPHAEL mintái után készültek. SPAGNA és tanítványai által készített freszkók maradványai vannak a Spoleto melletti Eggi S. Giovanni Bott-ban.

A Terni melletti S. Maria Arrone templom absziszében SPAGNA, VINCENCO TOMAGNI-val egyetemben, MÁRIA eljegyzését, az angyali üdvözlést, a szent éjt a pásztorokkal, az Egiptomba menekülést, a gyermek KRISZTUS-t, MÁRIA halálát és mennyei megkoronáztatását festette meg freszkóban. (Utóbbi a FRA FILIPPO-nak a spoletói dómban lévő festményéről vett utánpótlás.) A szent éj-nél következő följegyzés olvasható: Vincentius de Sancto Geniniano et Joannes de Spoleto Paciebant.

Ha a hírek nem csalnának, úgy SPAGNA művészi tevékenysége és hatása sehol sem volna oly terjedelmes alakban található, mint épen a Spoleto és Monteleone melletti Gavelli-ben. E helyen a S. Michele-Arcangiolo templom

freszkóinak túlnyomó részét ő és tanítványai festették.

SPAGNA szerencsésen kiküzdötte magát a PERUGINO iskolai receptjeiből; mindazáltal nem térhetvén ki RAPHAEL csábító irányának, azt nem mindjárt és egyéni önállóságának veszélyeztetése nélkül, követte.

E tapasztalás mellett szól a Trevi melletti S. MARIA delle Lagrime templomnak KRISZTUS sírbatételét ábrázoló freszkója. MDXX. — P. NLI aláírással. E mű élénken emlékeztet RAPHAEL-nek a Borghese-gyűjteményben lévő művére.

A trevi-i municipiál-palotában fölállított műve kicsinyített és helyenként egyszerűsített és temperában festett másolata a todi-i MÁRIA megkoronáztatásának. A róla szerzett első benyomás nem kedvező és nagyrészt át van festve.

A fő-képtől előnyösen különböznek a predella-képek. A S. MARIA delle Lagrime-ből való ugyanama gyűjteményben lévő két tempera festmény: SZT. CECILIA és KATALIN életnagyságú alakjaival, finom formákkal rajzolva és világos, meleg hússzínekkel megfestve.

Montefalco-ban a S. Bartolomeo sekrestyéjében őriznek egy, arany alapra festett képet, SZT. INNOCENT, KATALIN és MIKLÓS alakjával, melynek szerzőjéről SPAGNA van megnevezve. A tiszta, nagy, kerekded formák, a szelid, eleven és igaz kifejezés; az egyszerű, nagyszabású draperia-stíl az érthető rajzzal párosulva; a világos színek; a finom, még PERUGINO-ra emlékeztető, peckelt ujjak támogatják eme föltevést.

Kiváló szépek, sőt helyenként a vatikáni «disputa» teologusainak tökéletességével bírnak az Assisi melletti S. Francesco in Degli Angeli Cappella della morté-ban lévő, Franciskánus barátoknak, félreismeretlenül a természet után rajzolt, alakjai.

MÁRIA megkoronáztatása, mint a halhatatlanság jelképe, a sír-kápolnáknak elejétől fogva előszeretettel alkalmazott ékessége volt a festészetnek, mely a mindig fényesebbé váló szertartások betolyása következtében a mennyet ábrázoló magas kupolákban a művészet kedvenc tárgyává vált és alkalmat szolgáltatott a pompában és tömeges hatásban páratlan ünnepélyességnek, a mennyben való szerepeltetése. Ennek a fölfogásnak felel meg SPAGNA alakokban gazdag freszkója 1526. évből,

melyet a Spoleto melletti S. Giacomo félkupolájában festett. Az összbenyomás ama állításba foglalható egybe: hogy e helyen a XVI. század szellemében a legszebben van megdicsőítve a menny, a mint azt a XV-ik században csak FIESOLE-nál találjuk. A mellék absziszoknak SPAGNA

tanítványai által készített festményei többnyire értéktelenek.

Úgy látszik, ez volt a művész utolsó műve, — mely azt bizonyítja, hogy messterével ellenkezőleg, élte fogytáig megőrizte erejének teljes épségét. Működése az utókorra sem volt hatástalan.

VEGYESEK.

PALOTA ÉPÍTÉS. A kormány új miniszterelnöki palotát épített Budán. BÁNFFY DEZSŐ báró a tervek elkészítésével BERCIK GYULA műszaki tanácsost, BERCIK miniszterelnöki tanácsos fivérét, bizta meg.

TEMPLOM ÉPÍTÉS. Beszterce-Naszód megyebeli Telcs község gör. kath. hivei, 52.353 frt 54 kr. költségelőirányzat alapul vétele mellett, új templomot építenek.

KASZÁRNYA ÉPÍTÉS. Nagy-Kanizsa város elhatározta, hogy mintegy 400.000 frt költséggel új honvédlaktanyát épített. A tervek elkészítésével RAUSCHER MIKSA szombathelyi építész van megbízva.

KÓRHÁZ ÉPÍTÉS. Körmend város 30.300 frt költséggel magán kórházat épített.

KASZINÓ-KASZÁRNYA. A Kossuth Lajos-utcára bámuló homlokzattal nagy, négy utcával határolt házat építenek a belvárosban. Amennyire látni lehet már, olyan a formája, mint akármelyik tucatbérházé; egyszerű, kopasz falak, sok egymás sorjába sorakozó egyforma ablak mind a négy oldalon ez a ház. A ház nagyon csúnya lesz a városnak épen ebben a részében, a mely, ha teljesen kiépül, dísz lesz Budapestnek. Pedig palotának emlegették, amíg csak papiroson volt, olyan monumentális szép épületnek, aminek örülni kell ebben az épülő «fertályban». Azt jelentette hivatalosan a főváros, hogy ebben a palotában kap otthont szép nagy díszteremmel a tiszti kaszinó. Ennek csak örülhetett mindenki, aki azt akarja, hogy a belváros szép legyen s méltó arra az óriási költségre, amibe a rendezése került. A kaszinó háza olyas középület-forma, a mi nem spekulációra van szánva s díszesebb építkezésre tarthat számot, mint például egy bérház, ahol minden talpalattnyi helyet ki kell használni. Ez a

kaszinó megérdemli az új otthont. Elég sokáig lakott szűkösen a Károly-kaszárnya néhány szobájában. Bár katonai célra szánták is a palotát, nem volt ez ellen senkinek kifogása, hogy a főváros is áldozatokkal járul a fölépítéséhez, csak aztán palota legyen. És lett belőle kaszárnya. Már a külső formája is az, csak épen a bakakáplárok lócája hiányzik a kapu elől, hogy teljes legyen a kép. Elhisszük, hogy otthon lesz benne a tiszti kaszinó is, meg a térparancsnokság is, de azért kaszárnya biz az! akárhogy is szépítsük a dolgot, s megrontója a nagy, kolosszális áldozatokat igénylő tervnek, hogy igazán a főváros gyöngye legyen a belváros. Mindjárt az új hid mellett, a palotasorok közepes közepén ott terpeszkedik a kaszárnya s azok a közegek, akik előbb látták a palotának csúfolt ház terveit, mint a publikum, szó nélkül megengedték, hogy a Károly-kaszárnya helyett még mélyebben beleélve magát a főváros szívébe, fölépítsék az új katonatanyát. A főváros hat és fél millió forintot fizet azért, hogy a Károly-kaszárnya eltűnjék a föld színéről s aztán hozzájárul ahhoz, hogy a rémdrága pénzen megváltott nagy, sárga hambár helyett, másik hambárt építsenek egy olyan utcába, amelynek csak a kiszélesítése sok millióba kerül. Hol itt a józanság? Hiszen ha a belváros kellős közepére okvetlenül kaszárnya kell, akkor hagyták volna a helyén a Károly-kaszárnyát. Az nincs annyira utjában a fejlődésnek, mint ez az új kaszinó-kaszárnya. Ha pedig a Károly-kaszárnya helyére szükség van, s a belváros semmiképen sem lehet el katonaság nélkül, miért nem adtak ennek, az állítólagos kaszinónak helyet valahol a Zöldfa-utca tájékán, ahol rövidesen szintén nem marad kő-kövön. Ott nem lett volna annyira szem előtt s nem szakította volna

meg szürke és unalmas tömegével a nyíl-egyenes Kossuth Lajos-utcát. Ha ez a belváros rendezése, a minek a végső sum-mája harminc-negyven millió forint lesz legalább is, akkor alaposan el van pus-kázva már alapjában a belváros jövője. Sohase lesz belőle az, amit reméltünk s amiért jóhiszeműleg áldozatokat hoztunk. Majd tiz esztendő múlva újra megvesszük hat és fél millióért most már a kaszinó-kaszárnyát és mindig megváltunk valamit, míg mi sohase leszünk megváltva attól a csapástól, hogy teljes tehetetlenség és gyámoltalanság adminisztrálja a városunkat.

A BUDAPESTI ERZSÉBETVÁROSI TEMPLOM belső felszerelésének költségére 218.853 fo-rintot szavazott meg a közgyűlés. A tem-plom fölszerelési tárgyakat, a melyek közül több darab a tervek szerint a magyar iparművészet remeke lesz, a párisi kiállításon fogják kiállítani.

A FŐVÁROS JÖVŐ ÉVI KÖZÉPÍTKEZÉSEI. Az előterjesztés szerint a következő középü-letek építése van tervbe véve, u. m.: egy központi szegényház 2,366.840 frt költség-gel, az új Rókuskórház 2,800.000 frt költség-gel, egy elmebeteg megfigyelő kór-ház 360.000 frt költség-gel, egy új gyűjtő-fogház 400.000 frt költség-gel. Ezeken kívül épülni fog 10 új iskola: és pedig a Kem-nitzer-utcában iskola és óvoda 80.000 frt költség-gel, Kőbányán a Tüzér-utcában egy óvoda 15.000 frt költség-gel, a Maglódi-uton iskola és óvoda 195.000 frt költség-gel, a Csobánc-utcában 158.000 frt költ-séggel, a Bezerédi-utcában 87.000 frt költség-gel, az Arena-uton 297.00 frt költ-séggel, a Tisztviselő-telepen iskola és óvoda 62.000 frt költség-gel, Angyalföldön 58.000 frt költség-gel és a VII. ker. egy polgári iskola 157.716 frt költség-gel. E felsorolt középü-letek költsége, a mérnöki hivatal számítása szerint, mintegy 8,384.000 forintot tesznek.

JUTALOM A SZOBRÁSZOKNAK. Fiatal mű-vészeink helyzete eddig nem volt valami fényes. Pályájukon alig számíthattak támo-gatásra, jutalomra, mely ambíciójukat nö-velte volna. A király koronázása alkalmá-ból képzőművészeti pályadíjat létesítettek «Ferenc József jubileumi díj» címen, mely két éven át, évenként 2000 frtból áll. Ezt az idén szobrászművészeknek fogják ki-adni. Pályázhat minden magyar honos szobrász, a ki 35-ik élet évét még túl nem haladta s a ki nagyobb szabású alkotá-

sokra kiválóan hivatott képességének kétségtelen jeleit adta. Ennek igazolására a művész pályázati kérvényéhez mintákat, terveket, vagy kész szoborműveket köteles benyújtani. A díjat egy bizottság javaslata alapján a közgyűlés ítéli oda. A pályadíj-nyertes művész köteles az orsz. képző-művészeti tanács előtt tervezett tanulmány-utjának munkatervét előadni s vállalkoznia kell arra, hogy tanulmánya eredményéről egy nagyobb alkotásban, vagy annak elő-készítésében fog beszámolni. Ha a művész valami jelentékeny alkotást hoz létre, a főváros fentartja azt a jogát, hogy meg-vehesse bizonyos időn belül.

A BÉCSI TECHNIKA kibővítését egy har-madik emelet építésével legközelebb meg-kezdik. Ezen 137.000 frttal előirányzott munkalátok terveit ULLRICH KERESZTÉLY, építész tanácsos, készítette.

AZ ÜRES MŰVÉSZKOLÓNIA. A tisztviselő-telepen a főváros szép nagy területet aján-dékozott a kultuszminiszternek, hogy kiváló művészeknek engedje át műterem céljára. A kultuszminiszter szépen megköszönte a nyolc telekből álló területet s nem adott belőle senkinek sem. Pnsztán és elhagyatottan áll ma is a terület, pedig már öt esztendeje kijelölte a rendelteté-sét a főváros. A míg az Epreskertben volt elegendő telek, a művészek szíveseb-ben kértek abból. De ott már elfogyott az üres föld s egymásután adják be ké-relmüket a művészek a fővároshoz, hogy adjon nekik műterem céljára területet különben kénytelenek kivándorolni. A fő-város a kultuszminiszterhez küldi a mű-vészeket, a minisztériumban azonban hal-lani sem akarnak róluk. A tanács legkö-zelebb fölír a miniszterhez s megkérdezi, hogy kinek számára tartogatja a műter-meknek szánt területet s megkéri, hogy végre szánja rá magát s adja át rendeltetésének az ajándékba adott telkeket.

ÖSSZEDŐLT TORONY. Minő könnyelműség-gel terveznek nálunk, mutatja a legújabb eset. Maros-Ilyén a róm. kath. templom tornya, melyet közadakozásból egészen ujonnan építettek, egész alapjából össze-dőlt. Épen akkor történt az eset, midőn a keresztet ünnepiesen fel akarták rá he-lyezni. A nagy kár mellett három ember-élet is áldozatul esett eme szerencsétlen építkezésnek, nem is említve a könnyebb-súlyosabb sebesüléseket.

A vonatok **INDULÁSA** Budapestről.

Érvényes 1898. május hó 1-től.

A vonatok **ÉRKEZÉSE** Budapestre.

Érvényes 1898. május hó 1-től.

A keleti pályaudvarról				A nyugoti pályaudvarról				A keleti pályaudvarra				A nyugoti pályaudvarra			
óra	percz	vonat neve	délelőtt	óra	percz	vonat neve	délelőtt	óra	percz	vonat neve	délelőtt	óra	percz	vonat neve	délelőtt
12 20		k. e. v.	Konstantinápoly ¹	12 00		k. e. v.	Konstantinápoly ²	12 10		k. e. v.	London, Páris, Bécs ¹	12 50		k. e. v.	Konstantinápoly ³
12 40		>	Bécs, Páris, London ²	1 00		>	Bécs, Páris, London ²	12 30		>	Konstantinápoly ²	4 40		sz.-v.	Palota-Ujpest
6 25		v.-v.	N.-Kanizsa	5 55		sz. v.	Palota-Ujpest	5 00		t.szsz.	Arad	5 30		ost.e.v.	Konstantináp. ¹⁰
6 45		>	Gyfehérvár-Nszeben	6 10		ost.e.v.	Bécs, Ostende ⁹	5 20		v.-v.	Ruttka	5 40		sz.-v.	Palota-Ujpest
6 50		sz. v.	Bécs, Grác	6 15		sz. v.	Érsekujvár	5 45		sz.-v.	M.-Sziget	6 20		>	Vác ¹²
7 10		gy. v.	Kassa, Munkács	6 30		>	Esztergom	6 10		>	Brassó, Arad	6 35		>	Palota-Ujpest
7 15		>	Zágráb, Fiume, Róma	6 40		>	Czepléd, Szolnok	6 15		t.szsz.	Bicske	6 45		>	Szolnok, Czepléd
7 30		>	Ruttka, Berlin	6 50		>	Palota-Ujpest	6 35		sz.-v.	Lemberg, Miskolcz	6 55		>	Zsolna, Berlin
7 35		sz. v.	Hatvan ³	6 55		v. v.	Lajos-Mizse	6 40		>	Bécs, Sopron	7 05		t.szsz.	Érsekujvár
7 35		>	Belgrád, Bród, N.-Kanizsa	7 35		gy.-v.	Zsolna, Berlin	6 55		gy.-v.	P.-Felka, Kassa ³	7 15		sz.-v.	Verciorova
7 50		>	Kassa, Poprád-Felka	8 05		>	Bécs	7 05		sz.-v.	Belgrád, Bród	7 25		>	Esztergom
8 00		>	Zágráb, Fiume, Pécs	8 15		gy.-v.	Temesvár, Orsova	7 10		>	Brassó, Kolozsvár	7 35		>	Palota-Ujpest
8 10		>	Arad, Brassó	8 30		sz.-v.	Temesvár	7 30		>	Hatvan	7 45		>	Bécs
8 30		>	Kolozsvár, Brassó	8 40		>	Nagy-Maros ³	7 35		>	Grác, Fehring	7 55		v.v.	Lajos-Mizse
8 50		gy. v.	Bécs, Grác	9 05		>	Palota-Ujpest	7 50		gy.-v.	Bukarest, Brassó	8 10		sz.-v.	N.-Maros ¹³
8 50		sz. v.	Munkács, M.-Sziget	9 15		>	Bécs	7 55		v.v.	Paks, Adony, Szabolcs	8 25		>	Czepléd
9 00		>	Bicske	délután				8 15		sz.-v.	Kassa, P.-Felka	8 50		>	Párkány-Nána
9 15		>	M.-Sziget, Stanislaw	12 05		sz.-v.	Czepléd, Szolnok	8 20		>	Fiume, Zágráb, Eszék	10 10		>	Palota-Ujpest
9 35		>	Ruttka, Berlin	12 15		>	Palota-Ujpest	8 40		gy.-v.	Fiume,	10 50		>	Érsekujvár
11 25		v.-v.	Székesfehérvár ⁴	12 25		>	Nagy-Maros	8 45		sz.-v.	Hatvan ⁶	11 05		>	Szeged
délután				12 40		>	Nagy-Maros ³	9 15		>	Szolnok	délután			
12 10		sz.-v.	Nagy-Káta ³	1 05		>	Palota-Ujpest	9 25		>	Győr	12 55		sz.-v.	Palota-Ujpest
12 15		>	Bicske ⁵	1 25		>	Pilis-Csaba ³	10 15		>	Triest, Fiume	1 15		>	N.-Maros ⁴
12 35		>	Hatvan	1 45		gy.-v.	Bécs, Páris	10 30		>	Szabadka	1 25		gy.-v.	Bukarest
1 30		>	Gödöllő	2 15		h. gy.-v.	Párkány-Nána	10 35		>	Ruttka, Fülel	1 40		sz.-v.	Palota-Ujpest
1 45		gy.-v.	Fehring, Grác	2 20		sz.-v.	Palota-Ujpest	délután				1 50		gy.-v.	Bécs, Páris
1 55		>	Arad, Bukarest	2 30		gy.-v.	Bukarest	12 25		sz.-v.	Hatvan ⁶	3 00		sz.-v.	Palota-Ujpest
2 15		>	Tövis, Körösmező	2 35		sz.-v.	Esztergom	9 50		>	Szolnok	3 10		>	Lajos-Mizse
2 20		>	Bécs, Páris	2 45		>	Lajos-Mizse	10 15		sz.-v.	Hatvan	3 55		>	Nagy-Maros
2 30		sz.-v.	Bicske	2 55		>	Érsekujvár	12 50		sz.-v.	Berlin, Ruttka	4 05		>	Szolnok, Czepléd
2 35		gy.-v.	Kassa, Lawoczno, Lemberg	3 05		>	Czepléd, Szolnok	1 05		sz.-v.	Konstantinápoly	4 40		>	Esztergom
2 40		>	Konstantinápoly	4 05		>	Palota-Ujpest	1 10		>	Bukarest, Arad	4 50		>	Palota-Ujpest ⁴
2 45		sz.-v.	Hatvan	4 25		>	Szeged	1 25		>	Gyékényes, Pécs	5 30		>	Nagy-Maros ⁴
2 55		>	Szolnok	4 35		>	Nagy-Maros	1 30		>	Lemberg, Kassa	5 45		>	Palota-Ujpest
3 00		gy.-v.	Zágráb, Fiume, Eszék	5 05		>	Palota-Ujpest ³	1 45		>	London, Páris, Bécs	5 55		>	Bécs
3 20		v.-v.	Adony-Szabolcs, Paks	5 45		gy.-v.	Bécs ⁴	1 50		>	Tövis, M.-Sziget	6 50		>	Temesvár
3 45		gy.-v.	Ruttka, Berlin	6 00		sz.-v.	Vác ³	2 05		>	Grác, Fehring	7 00		>	Palota-Ujpest
4 00		sz.-v.	Szabadka	6 10		>	Palota-Ujpest	4 55		sz.-v.	Bicske ⁷	7 40		gy.-v.	Orsova, Temesvár
4 30		>	Győr, Szfehérvár	6 30		>	N.-Maros, P.-Nána ¹⁴	5 55		>	Gödöllő	8 05		sz.-v.	Párkány-Nána
5 20		>	Fülel, Ruttka	7 00		>	Verciorova	6 20		>	Brassó, Kolozsvár	8 15		>	Pilis-Csaba ⁴
5 45		>	Kolozsvár, Brassó	7 10		v.-v.	Esztergom	6 50		v.v.	Győr	8 40		>	Palota-Ujpest
6 25		>	Hatvan	7 20		sz.-v.	Lajos-Mizse	7 15		gy.-v.	Bécs, Grác	8 50		gy.-v.	Bécs
7 05		>	M.-Sziget, Stanislaw	7 45		sz.-v.	Párkány-Nána ¹²	7 20		sz.-v.	Brassó, Arad	9 30		v. v.	Esztergom
7 15		>	Bicske ⁴	7 55		>	Palota-Ujpest	7 35		>	Belgrád, Eszék	9 55		ost.e.v.	Bécs, Ostende ¹⁴
7 35		>	N.-Kanizsa, Triest	8 05		>	Vác ¹⁰	7 45		>	Berlin, Ruttka, Szerous	10 05		sz.-v.	Szolnok, Czepléd
8 00		>	Kassa, Poprád-Felka	9 05		tszsz.	Érsekujvár	7 55		>	Fiume, Zágráb, Pécs	10 15		>	Palota-Ujpest
8 30		>	Zágráb, Fiume, Eszék	9 25		sz.-v.	Palota-Ujpest	8 00		>	Stanislaw, M.-Sziget	10 30		>	Vác ¹¹
8 40		>	Ungvár, Lemberg	9 35		>	Bécs	8 10		>	Róma, Fiume, Zágráb	10 40		>	Nagy-Maros
9 10		tszsz.	Bicske	10 15		ost.e.v.	Konstantináp. ¹³	8 35		gy.-v.	Munkács, M.-Sziget	10 50		gy.-v.	Bécs ⁶
9 15		gy.-v.	Kolozsvár, Bukarest	10 35		sz.-v.	Szeged, Temesvár	8 40		sz.-v.	Fiume, N.-Kanizsa, Bicske ⁶	11 00		v.-v.	Lajos-Mizse
9 55		sz.-v.	Fehring, Grác	10 45		>	Zsolna, Berlin	8 55		>	Kassa, P.-Felka	11 20		sz.-v.	Érsekujvár
10 00		>	Arad, Brassó	11 20		>	Vác ¹¹	9 05		>	Bécs, Grác	11 35		>	Vác ⁴
10 20		>	Belgrád, Eszék, Bród	Közlekedik :				9 20		>	Berlin, Ruttka	11 50		k.e.v.	London, Páris, Bécs ⁸
10 40		gy.-v.	Kassa, Poprád-Felka ⁶	1 Kedden és pénteken. — 2 szerdán és szombaton. — 3 ünnep- és vasárnapon máj. 15—szept. 15. — 4 június 1—szept. 15. — 5 május 15—szept. 15. — 6 jun. 15—szept. 15. — 7 minden vasárnap. — 8 minden csütörtökön. — 9 minden hétfőn. — 10 ünnep- és vasárnap. jun. 1—aug. 31. — 11 jun. 1—aug. 31. — 12 jun. 1-től. — 13 minden szerdán. — 14 P.-Nánáig csak jun. 1-ig.				9 25		gy.-v.	Nszeben, Gyfehérvár	Közlekedik :			
10 45		sz.-v.	Bécs	1 Kedden és pénteken. — 2 szerdán és szombaton. — 3 jun. 15—szept. 15. — 4 ünnep- és vasárnap május 15—szept. 15. — 5 máj. 15-től. — 6 jun. 1—szept. 15. — 7 május 15—szept. 15. — 8 minden szombaton. — 9 minden csütörtökön. — 10 minden hétfőn. — 11 ünnep- és vasárnap jun. 1—aug. 31. — 12 jun. 1—aug. 31. — 13 jun. 1-től. — 14 minden szerdán.				9 40		>	Triest, Fiume	1 kedden, pént.k. — 2 szerda, szombat. — 3. jun. 15—szept. 15. — 4 ünnep- és vasárnap május 15—szept. 15. — 5 máj. 15-től. — 6 jun. 1—szept. 15. — 7 május 15—szept. 15. — 8 minden szombaton. — 9 minden csütörtökön. — 10 minden hétfőn. — 11 ünnep- és vasárnap jun. 1—aug. 31. — 12 jun. 1—aug. 31. — 13 jun. 1-től. — 14 minden szerdán.			
11 00		v.-v.	Ruttka, Miskolcz	Közlekedik :				9 45		>	Munkács, Kassa	1 kedden, pént.k. — 2 szerda, szombat. — 3. jun. 15—szept. 15. — 4 ünnep- és vasárnap május 15—szept. 15. — 5 máj. 15-től. — 6 jun. 1—szept. 15. — 7 május 15—szept. 15. — 8 minden szombaton. — 9 minden csütörtökön. — 10 minden hétfőn. — 11 ünnep- és vasárnap jun. 1—aug. 31. — 12 jun. 1—aug. 31. — 13 jun. 1-től. — 14 minden szerdán.			
délután				10 00		sz.-v.	Bicske ⁴	10 00		sz.-v.	Nagy-Káta ⁴	Közlekedik :			
délután				10 05		gy.-v.	Hatvan ⁴	10 05		gy.-v.	Hatvan ⁴	1 kedden, pént.k. — 2 szerda, szombat. — 3. jun. 15—szept. 15. — 4 ünnep- és vasárnap május 15—szept. 15. — 5 máj. 15-től. — 6 jun. 1—szept. 15. — 7 május 15—szept. 15. — 8 minden szombaton. — 9 minden csütörtökön. — 10 minden hétfőn. — 11 ünnep- és vasárnap jun. 1—aug. 31. — 12 jun. 1—aug. 31. — 13 jun. 1-től. — 14 minden szerdán.			
délután				10 30		sz.-v.	Siófok, Szfehérvár ⁶	10 30		sz.-v.	Siófok, Szfehérvár ⁶	Közlekedik :			
délután				11 45		>	>	11 45		>	>	1 kedden, pént.k. — 2 szerda, szombat. — 3. jun. 15—szept. 15. — 4 ünnep- és vasárnap május 15—szept. 15. — 5 máj. 15-től. — 6 jun. 1—szept. 15. — 7 május 15—szept. 15. — 8 minden szombaton. — 9 minden csütörtökön. — 10 minden hétfőn. — 11 ünnep- és vasárnap jun. 1—aug. 31. — 12 jun. 1—aug. 31. — 13 jun. 1-től. — 14 minden szerdán.			

Hirdetmény.

A m. kir. államvasutak igazgatósága nyilvános ajánlati tárgyalást hirdet a Pécs állomáson előállítandó következő építményekre, u. m.
felvételi épület verandával és melléképületekkel,
postaépület verandával és udvarral,
gyorsárúraktár rakodóval,
árú- és vámraktár irodákkal,
egy 165 m. hosszú, 15 m. széles nyílt rakodó,
I. oszt. falazott marharakodó,
falazott pályafentartási raktár.
vizállomás és toldaléképület,
kettős emeletes őrház,
az emeletes őrház melléképülete,
őrházi kút,
őrházi sütőkemence és
állomási kút létesítésére szükséges építési munkák végrehajtására.

A tervek, a költségvetés, az egységárjegyzék, a szerződési tervezet, az ajánlati minta, a pályázati feltételek, valamint a munkák végrehajtásához kötött feltételek Budapesten, a m. kir. államvasutak igazgatósága magasépitményi ügyosztályában (Teréz-körut 56. sz., III. em., 14. a.) és Zágrábott, az üzletvezetőség pályafentartási osztályában a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

Az ajánlatokat legkésőbb 1898. évi szept. hó 6-án déli 12 óráig kell benyújtani alulirott igazgatóság építési főosztályánál (VI., Teréz-körut 56. sz., II. em. 10. ajtó).

Az ajánlatokat 50 kros, az ajánlat mellékleteit ivenként 15 kros bélyeggel ellátva, lepecsételve és következő felirattal kell benyújtani: «Ajánlat a pécsi állomáson létesítendő magas építmények előállítására».

Csak az összes munkákra tett ajánlatok fognak figyelembe vétetni. Az ajánlat benyújtását megelőző napon, vagyis 1898. évi szept. hó 5-én déli 12 óráig 8000 azaz nyolczezer o. é. forint bánatpénzt kell a m. kir. államvasutak főpénztáránál (Andrássy-ut 75. sz., földszint) akár készpénzben, akár állami letétekre alkalmas értékpapirokban letenni. A bánatpénzről szóló letétjegy az ajánlathoz nem csatolandó.

Az értékpapírok a legutóbb jegyzett árfolyam szerint számíttatnak, de névértéken felül számításba nem vétetnek.

Csak idejekorán beérkezett írásbeli ajánlatok szolgálhatnak a tárgyalás alapjául.

Posta útján beküldött ajánlatok és bánatpénzek térti vevénnyel adandók fel. Budapest, 1898. augusztus hóban.

Az igazgatóság.

A magy. kir. államvasutak.

12350. szám.
1898.

Hirdetmény.

A m. kir. államvasutak igazgatósága nyilvános ajánlati tárgyalást hirdet a Zólyom állomáson előállítandó következő épületek és építmények u. m. egy huszonhat állású mozdonyszín, két mozdony-fordító korong alap és csatornázás létesítésére szükséges építési munkák végrehajtására.

A tervek, a költségvetés, az egységárjegyzék, a szerződési tervezet, az ajánlati minta, a pályázati feltételek, valamint a munkák végrehajtásához kötött feltételek, Budapesten a magy. kir. államvasutak igazgatósága magas építményi ügyosztályában (Teréz-körut 56. sz. III. em. 13. ajtó) és Miskolcon az üzletvezetőség pályafentartási osztályában a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

Az ajánlatok legkésőbb 1898. évi szeptember hó 7-én déli 12 óráig benyújtandók alulírott igazgatóság építési főosztályánál (VI., Teréz-körut 56. sz. II. em. 10. ajtó).

Az ajánlatok 50 kros, az ajánlat mellékletei ivenként 15 kros bélyeggel ellátva és lepecsételve következő felirattal nyujtandók be: «Ajánlat a zólyomi uj mozdonyszín előállítására.»

Csak az összes munkákra tett ajánlatok fognak figyelembe vétetni. Az ajánlat benyújtását megelőző napon, vagyis 1898. évi szeptember hó 6-án déli 12 óráig 3000 frt, azaz háromezer o. é. forint bánatpénz teendő le a magy. kir. államvasutak főpénztáránál (Andrássy-ut 75. sz., földszint) akár készpénzben, akár állami letétekre alkalmas értékpapirokban. A bánatpénzről szóló letétjegy az ajánlathoz nem csatolandó.

Az értékpapírok a legutóbb jegyzett árfolyam szerint számíttatnak, de névértéken felül számításba nem vétetnek.

Csak idejekorán beérkezett írásbeli ajánlatok szolgálhatnak a tárgyalás alapjául.

Posta útján beküldött ajánlatok és bánatpénzek térti vevénnyel adandók fel.

Budapest, 1898. évi augusztus hóban.

Az igazgatóság.

(Utánnymást nem díjazunk.)

Árlejtési hirdetmény.

A Budapest székesfőváros VI. kerületében a Bajza-, Szondy-, Kmetty- és Epreskert-utcától határolt telken álló szobrászati- és I. festészeti mesteriskola két épületének átalakításával és kibővítésével járó összesen 27.389 frt 46 krral előirányzott bontási-, föld-, kőmives-, elhelyező-, kőfaragó-, ács-, asztalos-, ablakredőny-, lakatos-, mázoló-, üveges-, szobafestő-, bádogos-, kályhás-, vas-, Rabitz szerkezetű-, csatornázási-, vízvezetéki-, árnyékszék berendezési-, cserépfedő-, fűtési berendezési- és villamvilágítási-munkák teljesítése iránt a következő feltételek mellett nyilvános árlejtés hirdettetik:

1. Az árlejtésben részt vehet minden hazai iparos és vállalkozó, ki üzlete gyakorlására hatósági engedéllyel bír.

2. Ajánlat tehető az összes munkákra vagy egyes munkanemekre külön-külön.

3. Az ajánlati mintákba tartoznak az ajánlattevők azt a százalékos árengedményt vagy áremelést és az így kikerülő összeget is számokkal és betűkkel kiírni, melyért a munkákat az ajánlathoz csatolandó és aláírandó költségvetési kivonat áraihoz képest elvállalni hajlandók.

4. Az 50 kros bélyeggel ellátott és lepecsételt ajánlatok legkésőbb folyó évi **augusztus hó 30-án** déli 1 óráig a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterium segédhivatali főigazgatójánál (Hold-utca 8.) nyújtandók be.

Később érkezett, távirati uton közölt, vagy utóajánlatok figyelembe nem vétetnek.

5. A beadott ajánlatok a vallás- és közoktatásügyi miniszterium kebelében folyó évi augusztus hó 31-én déli 11 órakor nyilvánosan felbontatnak.

6. Tartoznak az ajánlattevők az ajánlati összeg 5°/_o-ának megfelelő bánatpénzt a budapesti IX. ker. kir. állampénztárnál az ajánlat benyújtása előtt letenni és az erről szóló nyugtatványt az ajánlathoz csatolni.

7. Az ajánlatok elfogadása felett a vallás- és közoktatásügyi m. kir. Miniszter határoz.

8. A munkákra vonatkozó általános és különleges feltételek és a tervek megtekinthetők, az ajánlati minták és költségvetési kivonatok átvehetőek Nagy Virgil építésznél, VII., Almássy-tér 15. szám, naponta délután 3—5 óra között.

Budapesten, 1898. évi augusztus hó 15.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterium.

Árlejtési hirdetemény.

Az ujvidéki állami polgári és felső kereskedelmi iskola felépítése alkalmával teljesítendő föld-, kőmives-, elhelyező-, szobrász-, ács-, vas-, kőfaragó-, cserépfedő-, bádogos-, burkoló-, padolati-, asztalos-, lakatos-, mázoló-, üveges-, kárpitos-, szobafestő-, kályhás-, kut- és vízvezetéki, csatorna- és légszusz-vezetéki munkák elkészítése, illetőleg szállítása iránt a következő feltételek mellett nyilvános árlejtés hirdettetik:

1. Az árlejtésben részt vehetnek mindazon szakértő hazai iparosok és vállalkozók, kik üzletük gyakorlására hatósági engedéllyel bírnak.

2. Ajánlat az összes munkákra — egyes munkacsoportokra, vagy pedig egyenkint külön-külön tehető.

3. A munkákra vonatkozó munka-kivonatok és ajánlati minták vállalkozók rendelkezésére bocsáttatnak és kötelesek abba egységáraikat beiktatni, a végösszegeket pedig úgy számjegyekkel mint betűkkel kiírni. Csak azon ajánlatok fognak figyelembe vétetni, a melyek a kiszolgáltatott eredeti iven tétetnek.

4. Később érkezett, távirati uton küldött, vagy pedig utóajánlatok figyelembe nem vétetnek.

5. Az 50 kros bélyeggel ellátott és lepecsételt ajánlatok legkésőbb folyó évi szeptember hó 2-án déli 1 óráig a vallás- és közoktatásügyi magy. kir. miniszterium segédhivatali főigazgatójánál (V., Hold-utca 8.) nyújtandók be.

6. A beadott ajánlatok a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterium kebelében folyó évi szeptember hó 3-án déli 11 órakor nyilvánosan felbontatnak.

7. Tartoznak ajánlattevő vállalkozók az általános feltételek 6. §-ában megszabott, az ajánlati összeg 5%-ának megfelelő bánatpénzt az ott körülírt módozatok és kikötések mellett a budapesti IX. ker. állampénztárnál vagy pedig az ujvidéki kir. adóhivatalnál az ajánlat benyújtása előtt letenni és az erről szóló nyugtát az ajánlathoz csatolni. Az ajánlathoz készpénz vagy értékpapir bánatpénzül nem csatolható.

8. A föld- és kőmives-munkára ajánlatot tevő vállalkozók kötelesek ajánlatukban úgy számjegyekkel mint betűkkel kiírni hogy a telken fennálló régi épületeket a lebontási költségek betudásával mely értékben veszik át, feltéve, hogy a kikerülő és használható régi, de jó építési anyagokat az újraépítés alkalmával ismét felhasználhatják.

9. Fentartja magának a miniszterium azon jogot, hogy ajánlattevő vállalkozók közül a jutányosság szem előtt tartása mellett a munka kivitelével és végrehajtásával azt a vállalkozót bizza meg, ki a jó és helyesen készített munkák teljesítése iránt már eleve is a legtöbb biztosítékot nyújtani képes. A vállalati összegből a folyó évben 20.000 frt, a jövő 1899-ik évben 50.000 frt, a fenmaradó részlet pedig minden kamat megtérítési igény nélkül az 1900-ik évben fog az illető vállalkozó részére kiutalványoztatni.

10. A munkákra vonatkozó általános különleges feltételek és tervek Herczegh Zsigmond és Baumgarten Sándor építészeknél (VIII. Köztemető-ut 4. szám, Budapesten) naponta 4–6 óra között megtekinthetők és ugyanott fognak az ajánlati minták és munkakivonatok a jelentkező vállalkozóknak kiszolgáltatni.

Budapesten, 1898. évi augusztus hó 15.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszteriumtól.

„NEMZETI“

Balesetbiztosító Részvénytársaság

BUDAPESTEN

VII. ker., Erzsébet-körut 13. sz.

Elfogad biztosításokat balesetek anyagi következményei ellen, úgy egyes egyének mint csoportok, testületek, egyletek stb. számára a legjutányosabb díj ellenében és a legkedvezőbb feltételek mellett.

Különösen nagy előnyöket nyújt a „Nemzeti“

iparvállalatok alkalmazottainak

biztosításánál a halál esetére, állandó munkaképtelenség (rokkantság) esetére, valamint napi kártérítésre való biztosításnál (muló keresetképtelenség esetére).

A felvétel egyszerűen ajánlat alapján minden orvosi vizsgálat nélkül eszközöltetik.

Elfogad a

„NEMZETI“

szavatossági biztosítást is építésvezetők számára.

IDŐ PÉNZ!!!

Az írás és rajzbeli foglalkozó t. közönségnek legmelegebben ajánlom a **Berkovits-féle** szabadalmazott új

Hektograph lapokat, téntákat

mely sok időt és munkát megtakarít.

Kereskedőknek, gyárosoknak és minden más vállalatoknál nélkülözhetetlen, mivel ezen Hektographlap mindkét oldalon többször használható, u. m. levél-, árjegyzék-, rajz- és minden más írásbeli dolgokat egy eredetiről 100 – 120 levonatot ad.

Lehuzás után e Hektographlap a lemosást is nélkülözi, mert olajlap közé lesz eltelve s ez olajlap a téntát teljesen magába szivja.

Árjegyzék bérmentve.

BERKOVITS KÁROLY

Hektograph gyári raktár

Budapest, VII., Sip-utca 24.

HOSCIESLÁWSKY

JÓZSEF

Nefelejts-utca 30.

II. em. 17.

ajánlja üzlet-vétel és eladási irodáját, a hol a legjobb fűszer- és szatócs-üzleteket, kávéházakat, kávé-méréseket, házakat, telkeket a leggyorsabban és legjutányosabban eszközöl.

Sok fáradságos kísérletezés után végre sikerült egy

vegyileg präparált

olajfestéket

előállítani, mely a fát és vasat kitűnően conserválja. Minden építész-vállalkozónak különösen ajánlatos.

Wendauer L. Róbert

vegyi olajfestékgyár.

Budapest, Váci-ut 20.

Prospektus ingyen.